

Struktura i kadra kierownicza pionu „W” na Podkarpaciu w latach 1956-1989

Komuniści po zdobyciu władzy w Polsce, tworząc nowe struktury państwowe, rozpoczęli budowę aparatu zajmującego się reglamentacją informacji. Obok cenzury prewencyjnej, wykonywanej przez Resort Informacji i Propagandy, działała wojenna cenzura korespondencji, którą realizowały resorty: Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego, Poczty i Telegrafów. Na terenach przyfrontowych i na zapleczu wojennym cenzurze tej podlegała cała ukazująca się tam prasa.

W Wydziale Kontrwywiadu Resortu Bezpieczeństwa Publicznego już od lipca 1944 r. funkcjonowała Sekcja Cenzury i Kontroli Publikacji¹. We wrześniu tego roku powstał odrębny Wydział Cenzury Resortu Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, zajmujący się głównie perlustracją korespondencji cywilnej.

W ramach Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie zadania kontrolne sprawował Wojewódzki Oddział Cenzury Wojennej, utworzony na podstawie zarządzenia Stanisława Radkiewicza z 9 października 1944 r.² W myśl tego aktu oddziały cenzury wojennej miały być organizowane przy „pocztowych punktach rozdzielczych województwa”³. Funkcję kierownika Wojewódzkiego Oddziału Cenzury Wojennej w Rzeszowie w okresie jego istnienia pełnił ppor. Józef Chabiński⁴.

Po utworzeniu Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego obowiązek kontroli przesyłek pocztowych przejęły jego struktury. W ramach MBP perlustracja korespondencji należała do kompetencji Departamentu II, a w terenie – do wydziałów II WUBP. Odpowiadały one również za ewidencję operacyjną i archiwum, łączność (radiową i szyfrową), laboratorium daktyloskopijne, cenzurę wojenną (perlustrację korespondencji) i kontrolę prasy⁵.

¹ H. Dominiczak, *Organy bezpieczeństwa PRL 1944–1990*, Warszawa 1997, s. 21.

² AIPN Rz, 00150/18, Pismo kierownika RBP do WUBP w Rzeszowie, 9 X 1944 r., k. 1.

³ *Ibidem*.

⁴ Józef Chabiński „Józek”, ur. 7 II 1917 r., do UB wstąpił w 1944 r., od 25 IX 1944 r. dowódca plutonu ochrony WUBP w Rzeszowie, od 1 XI 1944 r. p.o. kierownik Wojewódzkiego Oddziału Cenzury Wojennej w Rzeszowie, 28 II 1945 r. skierowany do pracy przy GO MBP w Krakowie, kierownik Sekcji II MUBP w Krakowie. Zwolniony ze służby jako dezertor 1 III 1945 r. (*Tworzenie bezpieczeństwa w Polsce południowo-wschodniej 1944–1990. Informator personalny*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarek, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2007, s. 120).

⁵ *Ibidem*, s. 12.

W marcu 1946 r. w strukturze WUBP w Rzeszowie powstał Wydział VIII, który wypełniać miał zadania cenzorskie (zajmował się przede wszystkim perlustracją korespondencji). Kierował nim ppor. Józef Kuryło⁶. Na przełomie lat 1946 i 1947 w jego miejsce utworzono Wydział „B”, który po roku włączono do Wydziału II. Kontrolą korespondencji zajmowała się Sekcja III tego wydziału, licząca dziewiętnastu pracowników. W PUBP w Przemyśle perlustrację prowadził Referat „B”, składający się z pięciu funkcjonariuszy, natomiast w Stalowej Woli – placówka „B” w dwuosobowym składzie⁷. Z dziewiętnastu funkcjonariuszy Sekcji III ośmiu pracowało w obiekcie pocztowym, gdzie był czteropokojowy lokal konspiracyjny. Również na poczcie w Przemyśle Referat „B” dysponował takim pomieszczeniem⁸.

Struktura pionu „W” na Podkarpaciu w latach 1956–1989

Po likwidacji MBP jego zasadnicze obowiązki przejął powołany 9 grudnia 1954 r. Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego, któremu podporządkowano wojewódzkie urzędy ds. bezpieczeństwa publicznego. W ramach WUdsBP perlustracją korespondencji zajmował się Wydział IX, wyodrębniony z byłego Wydziału II. Do jego kompetencji należała także technika operacyjna.

W grudniu 1955 r. ze struktury Departamentu II wyłączono Biuro „W”, składające się z trzech wydziałów i Sekcji Informacyjno-Sprawozdawczej. Do jego zadań należały m.in.: kontrola przesyłek krajowych i zagranicznych na zamówienie jednostek operacyjnych, realizacja zamówień dotyczących „przestępców politycznych”, dywersantów, terrorystów, bandytów (ujawnienie miejsca ich zamieszkania tudzież pobytu), zabezpieczenie całości korespondencji, paczek, telegramów, przekazów pocztowych, wykonywanie ekspertyz pism, wrywkowa kontrola przesyłek w celu ujawnienia agentów obcych wywiadów oraz osób prowadzących „wrogą działalność”, przechwytywanie korespondencji z „wrogą propagandą” i ustalanie ich autorów, wykorzystywanie środków chemicznych do wykrywania tajnopisów oraz współpraca z siecią agenturalną⁹.

⁶ Józef Kuryło, b.d. ur., do UB wstąpił w 1944 r., cenzor, następnie od 6 XII 1944 r. starszy cenzor na stanowisku zastępcy kierownika Wojewódzkiego Oddziału Cenzury Wojennej w Rzeszowie, od 5 IX 1945 r. skierowany do dyspozycji Centralnego Wydziału Cenzury Wojennej MBP, starszy referent Sekcji I Wydziału Cenzury Wojennej MBP, od 1 X 1945 r. zastępca kierownika Wydziału do Walki z Bandytyzmem WUBP w Gdańsku, zastępca kierownika Wydziału Cenzury w Gdańsku (równocześnie zastępca kierownika Wydziału VIII WUBP w Gdańsku) – b.d., od 1 III 1946 r. zastępca oraz p.o. naczelnik Wydziału VIII WUBP w Rzeszowie, od 1 I 1947 r. naczelnik Wydziału „B” WUBP w Rzeszowie, od 10 I 1948 r. naczelnik Wydziału II WUBP w Rzeszowie, od 1 VIII 1950 r. naczelnik Wydziału II WUBP w Opolu (*Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 249).

⁷ AIPN Rz, 0020/1, Protokół zdawczo-odbiorczy Sekcji III Wydziału II WUBP w Rzeszowie, 12 X 1953 r., b.p.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 1: 1944–1956, red. K. Szwagrzyk, Warszawa 2005, s. 31–32.

W jednostkach terenowych mniej obciążonych pracą ze względu na stosunkowo małą liczbę prowadzonych spraw tworzone początkowo samodzielne sekcje zamiast wydziałów. Dotyczyło to również Rzeszowa. 1 stycznia 1956 r. na podstawie rozkazu przewodniczącego KdsBP działalność w ramach WUdsBP rozpoczęła Samodzielna Sekcja „W”¹⁰. Tym samym rozkazem zobowiązano kierownika WUdsBP w Rzeszowie do zorganizowania referatów „W” w PUdsBP w Mielcu i Przemyśle oraz w Delegaturze nr 9 WUdsBP (przy hucie) w Stalowej Woli.

Samodzielnej Sekcji „W” WUdsBP w Rzeszowie przyznano czternaście etatów, natomiast referatom „W” – po trzy¹¹ (ogółem 23 pracowników). Struktura etatowa pionu „W” nie zawierała w tym czasie stanowisk cywilnych. Oprócz kierownika w składzie Sekcji „W” było czterech starszych referentów, ośmiu referentów i sekretarz-maszynistka. W referatach „W” przewidywano tylko stanowiska starszych referentów i referentów. Funkcję kierownika Samodzielnej Sekcji „W” WUdsBP w Rzeszowie pełnił ppor. Kazimierz Malisz, późniejszy wieloletni pracownik pionu perlustracji¹².

Liczbę oraz strukturę etatów pionu „W” na terenie województwa rzeszowskiego zmienił rozkaz przewodniczącego KdsBP z 25 kwietnia 1956 r. Liczba etatów wzrosła wówczas do 24. Większość stanowili już pracownicy cywilni. Samodzielna Sekcja „W” WUdsBP w Rzeszowie liczyła nadal czternaście etatów, ale tylko trzy osoby (starszy oficer techniki operacyjnej i dwóch oficerów techniki operacyjnej) były zatrudnione jako funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa. Na pozostałe jedenaście etatów cywilnych składało się dziesięć stanowisk referentów oraz stanowisko sekretarza¹³. Zlikwidowano stanowisko kierownika Sekcji „W” – zastąpione przez starszego oficera techniki operacyjnej.

Do czterech zwiększono liczbę pracowników Referatu „W” PUdsBP w Przemyśle. Poza oficerem techniki operacyjnej pozostałe trzy etaty zajmowali referenci zatrudnieni na stanowiskach cywilnych. Referaty „W” w Mielcu i Stalowej Woli liczyły nadal po trzy osoby, w tym po dwóch referentów zatrudnionych na stanowiskach cywilnych¹⁴.

¹⁰ AIPN Rz, 00150/17, Rozkaz organizacyjny nr 0159/org., 7 XII 1955 r., k. 140.

¹¹ AIPN Rz, 00150/17, Rozkaz organizacyjny nr 0159/org., 7 XII 1955 r. (oraz stany osobowe poszczególnych jednostek WUdsBP zatwierdzone tym rozkazem), k. 140, 169, 214, 217, 240.

¹² Kazimierz Malisz, ur. 28 XI 1930 r., do UB wstąpił w 1949 r., od 19 I 1949 r. wartownik PUBP w Przeworsku, od 1 X 1949 r. referent Sekcji II Wydziału V WUBP w Rzeszowie, od 15 IX 1951 r. słuchacz Krajowego Ośrodka Szkolenia MBP w Gdańsku, od 31 VII 1952 r. starszy referent Sekcji II Wydziału V WUBP w Rzeszowie, od 1 II 1953 r. starszy referent Sekcji I Wydziału XI WUBP w Rzeszowie, od 1 VIII 1953 r. starszy referent Sekcji I Wydziału Kadr WUBP w Rzeszowie, od 1 XI 1954 r. starszy referent Sekcji ds. Doboru Kadr Wydziału Kadr WUBP w Rzeszowie, od 1 IV 1955 r. referent Sekcji I Wydziału Kadr i Szkolenia WUdsBP w Rzeszowie, od 1 I 1956 r. kierownik (od 1 IV 1956 r. starszy oficer techniki operacyjnej) Samodzielnej Sekcji „W” WUdsBP w Rzeszowie, od 1 I 1957 r. oficer techniki operacyjnej Samodzielnej Sekcji „W” SB KW MO w Rzeszowie, od 1 I 1959 r. zastępca naczelnika Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie. Zwolniony ze służby 15 IX 1973 r. Od 1 VI 1981 r. przyjęty ponownie na ½ etatu na stanowisko inspektora Wydziału III „A” SB (od 1 XII 1981 r. Wydziału V SB) KW MO w Rzeszowie. Zwolniony ostatecznie ze służby 16 IV 1986 r. (AIPN Rz, 00157/1129, Akta osobowe Kazimierza Malisza).

¹³ AIPN Rz, 00150/17, Rozkaz organizacyjny nr 085/org., 25 IV 1956 r. (oraz stan osobowy Samodzielnej Sekcji „W” WUdsBP w Rzeszowie zatwierdzone tym rozkazem), k. 43.

¹⁴ AIPN Rz, 00150/17, Rozkaz organizacyjny nr 085/org., 25 IV 1956 r. (oraz stany osobowe poszczególnych jednostek WUdsBP zatwierdzone tym rozkazem), k. 85, 89, 110.

Trzeba zaznaczyć, że pracowników cywilnych pionu „W” od funkcjonariuszy re-sortu bezpieczeństwa różniło jedynie miejsce pracy (placówki pocztowe). Natomiast uposażenie (grupa zaszerogowania, dodatek służbowy) było praktycznie takie samo. Co więcej – otrzymywali oni również dodatek stażowy za służbę w organach bezpieczeństwa.

Po reorganizacji aparatu bezpieczeństwa przeprowadzonej zgodnie z ustawą o zmianie organizacji naczelnich organów administracji publicznej w zakresie bezpieczeństwa publicznego z 13 listopada 1956 r. w strukturze Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej MO w Rzeszowie nadal funkcjonowała Samodzielna Sekcja „W”. 1 stycznia 1959 r. przekształcono ją w Wydział „W”. Zlikwidowane zostało stanowisko kierownika sekcji. Utworzono natomiast posady naczelnika oraz jego zastępcy¹⁵.

Również towarzysząca reorganizacji redukcja liczby funkcjonariuszy nie objęła tej sekcji. W terenie w miejsce referatów „W” zorganizowano grupy „W”. Funkcjonowały one w Przemyśle, Mielcu i Stalowej Woli. Liczba etatów w Mielcu i Stalowej Woli nie zmieniła się, natomiast w Grupie „W” Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Przemyśle pracowało w 1960 r. sześciu funkcjonariuszy¹⁶.

W 1960 r. w pionie „W” na terenie województwa rzeszowskiego było 26 etatów. Do 1975 r. w obsadzie poszczególnych jednostek pionu „W” nie zaszły większe zmiany. Obrazuje to zestawienie etatów pionu „W” w latach 1956–1975 w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba etatów w pionie „W” na terenie województwa rzeszowskiego w latach 1956–1975

Rok	Samodzielna Sekcja/ Wydział „W” KW MO w Rzeszowie	Grupa „W” KP MO/KMiP MO w Przemyśle	Grupa „W” KP MO w Mielcu	Grupa „W” KM MO/KMiP MO w Stalowej Woli	Razem
1956	14	4	3	3	24
1959	14	6	3	3	26
1962	15	6	3	3	27
1963	15	7	3	3	28
1967	15	7	3	3	28
1970	15	7*	3	3**	28
1973	15	7	3	3	28
1975	15	7	3	3	28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozkazów organizacyjnych, etatów jednostek i wydziałów SB województwa rzeszowskiego z lat 1956–1975.

* W 1970 r. w Grupie „W” w Przemyśle pracowało w rzeczywistości sześciu funkcjonariuszy, natomiast jeden wykonywał zadania „po linii” innego pionu SB.

** W 1970 r. w Grupie „W” w Stalowej Woli pracowało faktycznie dwóch funkcjonariuszy.

¹⁵ AIPN Rz, 00104/16, Rozkaz organizacyjny nr 01/Rz/59, 24 I 1959 r., k. 30–32.

¹⁶ AIPN Rz, 00104/12, t. 3, Etaty jednostek i wydziałów SB województwa rzeszowskiego w latach 1960–1967, k. 56.

Do 1975 r. została zachowana również struktura organizacyjna pionu zajmującego się perlustracją korespondencji na terenie województwa rzeszowskiego. Oprócz stałych punktów kontroli korespondencji (Rzeszów, Przemyśl, Mielec, Stalowa Wola) tworzone punkty doraźne. Wiadomo, że jednostki takie działały w Jarosławiu (1961, 1964, 1966–1967), Ropczycach (1962, 1964–1967), Lubaczowie (1961), Sanoku (1961), Dębicy (1962), Gorlicach (1964) oraz Nisku (1964, 1967). Nie miały one pracowników etatowych. Obsadę zapewniaли im funkcjonariusze z jednostek pionu „W” z województwa. Do kontroli korespondencji wykorzystywano również współpracowników SB, tzw. „osoby zaufane” (od 1970 r. używano terminu „tajni współpracownicy”). W 1961 r. w doraźnych punktach „W” w Jarosławiu, Lubaczowie i Sanoku jednocześnie zaufanych pracowników dokonało segregacji 42 900 dokumentów. Dodatkowe trzy osoby zabezpieczały ich pracę¹⁷.

Tymczasowe punkty kontroli korespondencji organizowano na wnioski jednostek operacyjnych SB, chcących poddać ścisłej inwigilacji konkretne środowisko. Od 6 września do 30 listopada 1966 r. zgodnie z wnioskiem Wydziału II SB KW MO w Rzeszowie prowadzono np. pracę „W” w Jarosławiu. Przesegregowano w tym czasie 36 644 dokumenty, z 81 sporządzono fotokopie. W ocenie Wydziału II uzyskane dokumenty w dużym stopniu przyczyniły się do ujawnienia nowych kontaktów rozpracowywanych osób. Na bazie tych informacji zaplanowano przeprowadzenie kombinacji operacyjnej. Naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie ppłk Wacław Warszawa, analizując wyniki doraźnych punktów „W”, stwierdził, że powiat jarosławski „jest najbardziej interesujący w przedmiocie jakościowym i ilościowym uzyskanych wrywek”¹⁸. Z zachowanych materiałów wynika, że punkty doraźne działały od jednego do trzech miesięcy.

Skalę działania pionu zajmującego się perlustracją korespondencji w latach 1961–1972 na terenie województwa rzeszowskiego zobrazowano w tabeli 2.

¹⁷ AIPN Rz, 049/72, Tabela sprawozdawcza z pracy Wydziału „W” w Rzeszowie za okres od 1 I 1961 do 31 XII 1961 r., 3 I 1962 r., k. 1.

¹⁸ AIPN Rz, 049/72, Meldunek specjalny ppłk. Wacława Warszawy do dyrektora Biura „W” MSW, 15 XII 1966 r., k. 130.

Tabela 2. Działalność pionu „W” na terenie województwa rzeszowskiego w latach 1961–1972

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
Prze segregowano dokumentów	20 757 969	21 746 539	26 046 960	28 398 021	28 901 211	33 322 397	33 525 549	35 445 312	40 207 100	40 311 000	40 850 000	40 750 000
Opracowano dokumentów zewnętrznie podejrzanych*	118 624	149 810	146 041	170 016	186 879	234 362	211 092	289 877	271 540	348 914	544 000	613 655
Wykryto „wrogich” ulotek i anonimów	4	67	10	9	10	12	1	34	1	43	4	3
Przebadano chemicznie	4078	3037	2808	3265	2973	2865	5511	5038	5180	5820	3950	3737
Opracowano do zamówień	61 506	44 493	34 825	43 851	64 181	64 633	70 334	86 631	100 159	80 032	80 724	74 558
Dokumenty zamówione przekazane do jednostek SB	3648	5088	2415	2498	2379	2000	3107	3303	2351	2199	2820	2534
Dokumenty „wyrywkowe” przekazane do jednostek SB	561	747	735	837	706	1019	1059	1638	1028	965	1391	1498
Skonfiskowano dokumentów**	–	–	665	90	104	63	33	103	155	267	139	95
Wykonano fotokopii	13 671	17 918	3150	3335	3121	3100	4166	4941	3379	3164	4211	4032
Tajni współpracownicy	66	60	50	57	62	64	66	66	69	73	72	72
Lokale kontaktowe	4	3	3	5	4	3	2	3	2	2	2	3

Źródło: Zestawienie własne na podstawie sprawozdań z pracy „W” za lata 1961–1972 (AIPN Rz, 049/72, 049/980).

* Od 1970 r. w tabelach sprawozdawczych z pracy „W” występuje określenie „skontrolowano dokumentów wyrywkowych”.

** Pozycja dotycząca liczby skonfiskowanych dokumentów występuje w tabelach sprawozdawczych od 1963 r.

Zmiany w strukturze organizacyjnej SB przeprowadzone w 1975 r., będące konsekwencją reformy administracyjnej, nie pozostały bez wpływu także na organizację pionu „W”. W Polsce południowo-wschodniej powstały województwa: krośnieńskie, przemyskie, rzeszowskie i tarnobrzeskie. W każdej z nowych komend wojewódzkich utworzono wydział „W”. Do jednostek tych przekazano dokumentację dotychczasowych grup „W” zgodnie z właściwością terytorialną.

Dokumenty oraz sprzęt byłej Grupy „W” w Stalowej Woli oddano 3 lipca 1975 r. Wydziałowi „W” w Tarnobrzegu. Wśród akt było m.in. 12 teczek personalnych tajnych współpracowników oraz materiały, dotyczące dwóch kandydatów na tajnych współpracowników¹⁹. Początkowo dla Wydziału „W” KW MO w Tarnobrzegu przydzielono jedenaście etatów. Ich liczbę zwiększono od 15 października 1975 r. o dodatkowe trzy (kierownika zmiany i dwóch kontrolerów)²⁰. Wydziałowi „W” w Tarnobrzegu podlegały Grupy „W” w Stalowej Woli (trzy etaty) oraz w Sandomierzu (trzy etaty). W 1976 r. Grupę „W” w Stalowej Woli wzmocniono kadrowo o kolejne cztery etaty²¹. Do 1982 r. liczba etatów pionu „W” w województwie tarnobrzeskim nie zmieniła się. Pracowało w nim osiemnastu funkcjonariuszy (ośmiu w Tarnobrzegu, siedmiu w Stalowej Woli i trzech w Sandomierzu).

Wydział „W” w Krośnie został włączony do struktury KW MO od 15 października 1975 r. w dziewięciosobowej obsadzie personalnej²². Etaty tego wydziału powiększyły się w 1978 r. o stanowisko kierownika zmiany. W przeciwieństwie do Tarnobrzega w województwie krośnieńskim nie funkcjonowały jednostki terenowe „W”.

W lipcu 1982 r. kierownictwo resortu MSW podjęło decyzję o połączeniu w jeden wydział zabezpieczenia operacyjnego jednostek „B”, „C”, „T” i „W”. Zmiany te dotyczyły 23 komend wojewódzkich, w tym Tarnobrzega i Krosna. W ramach utworzonych w tych komendach wydziałów zabezpieczenia operacyjnego działały sekcje „W”.

W strukturach funkcjonującego od 1 sierpnia 1982 r. Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Tarnobrzegu znajdowała się Sekcja „W” (siedem etatów: kierownik sekcji, dwóch kierowników zmiany, czterech młodszych inspektorów), Grupa „W” w Stalowej Woli (siedem etatów: kierownik grupy, sześciu młodszych inspektorów) oraz Grupa „W” w Sandomierzu (trzy etaty młodszych inspektorów)²³.

Do kolejnych zmian w organizacji pionu „W” w województwie tarnobrzeskim doszło już w roku następnym. 1 kwietnia 1983 r. z Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Tarnobrzegu wyłączono grupy „W” w pełnych stanach etatowych. Przekazano je do komend miejskich MO w Stalowej Woli i Sandomierzu²⁴. Od 1 stycznia

¹⁹ AIPN Rz, 0020/1, Protokół przekazania sprzętu i materiałów Grupy „W” w Stalowej Woli przy Wydziale „W” KW MO w Rzeszowie do Wydziału „W” KW MO w Tarnobrzegu, 3 VII 1975, b.p.

²⁰ AIPN Rz, 00372/32, Rozkaz organizacyjny nr 06/TG/75, 28 X 1975 r., k. 4.

²¹ AIPN Rz, 00372/32, Rozkaz organizacyjny nr 19/TG/76, 11 VIII 1976 r., k. 4.

²² AIPN Rz, 00374/6, Rozkaz organizacyjny nr KS/06/75, 23 X 1975 r., k. 10–12.

²³ AIPN Rz, 00372/33, Rozkaz organizacyjny nr 011/TG/82, 30 VII 1982 r., k. 19–20.

²⁴ AIPN Rz, 00372/33, Rozkaz organizacyjny nr 05/TG/83, 21 III 1983 r., k. 28–29.

1984 r. Grupę „W” Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Sandomierzu włączono bezpośrednio do etatu Sekcji „W” Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Tarnobrzegu. Natomiast jednostkę „W” ze stanu RUSW w Stalowej Woli przeniesiono do WZO WUSW w Tarnobrzegu – jako Referat „W” z siedzibą w Stalowej Woli²⁵.

Sekcja „W”, działająca w ramach WZO SB KW MO, a następnie WUSW w Krośnie, nie przechodziła żadnych zmian organizacyjnych i liczyła dziewięć etatów: kierownik sekcji, dwóch kierowników zmiany, sześciu młodszych inspektorów²⁶.

Dokumentację (w tym 17 teczek personalnych tajnych współpracowników) i wyposażenie byłej Grupy „W” w Przemyślu przekazano 2 sierpnia 1975 r.²⁷ Początkowo Wydział „W” SB KW MO w Przemyślu liczył dziewięć etatów. W 1978 r. zwiększono zatrudnienie o etat kontrolera. Od 1 lutego 1980 r. wydział wzmocniono kadrowo o kolejne trzy etaty: dwóch starszych kontrolerów i sekretarza-maszynistkę²⁸. Tym samym stan etatów zwiększył się do trzynastu. W następnym roku do Wydziału „W” włączono dodatkowo Grupę „W” z siedzibą w Przeworsku, liczącą sześć etatów²⁹. 15 maja 1983 r. grupę tę wyłączono z Wydziału „W” SB KW MO w Przemyślu, przekazując do Komisariatu MO w Przeworsku³⁰. Ponowne przesunięcie komórki „W” z RUSW w Przeworsku nastąpiło 1 stycznia 1984 r. Do Wydziału „W” WUSW w Przemyślu włączono Referat „W” z siedzibą w Przeworsku w sześciuosobowej obsadzie personalnej³¹. Tym samym liczba pracowników tego wydziału zwiększyła się do dwiętnastu. Struktura etatowa Wydziału „W” SB WUSW w Przemyślu w momencie likwidacji w 1989 r. przedstawiała się następująco:

- naczelnik,
- kierownik zmiany – dwie osoby,
- kierownik referatu,
- starszy inspektor,
- inspektor – dwie osoby,
- młodszy inspektor – pięć osób,
- starszy referent techniki operacyjnej – trzy osoby,
- referent techniki operacyjnej – trzy osoby,
- sekretarz-maszynistka³².

²⁵ AIPN Rz, 00372/33, Rozkaz organizacyjny nr 01/TG/84, 5 I 1984 r., k. 49–50.

²⁶ AIPN Rz, 00374/7, Rozkaz organizacyjny nr KS/09/82, 30 VII 1982 r., k. 41–42.

²⁷ AIPN Rz, 0020/1, Protokół zdawczo-odbiorczy spraw i wyposażenia dotychczasowej Grupy „W” w Przemyślu, 2 VIII 1975 r., b.p.

²⁸ AIPN Rz, 00370/68, t. 9, Rozkaz organizacyjny nr 02/PR/80, 18 II 1980 r., k. 4.

²⁹ AIPN Rz, 00370/68, t. 8, Rozkaz organizacyjny nr 06/PR/81, 8 VI 1981 r., k. 13.

³⁰ AIPN Rz, 00370/68, t. 6, Zarządzenie organizacyjne nr 0124/Org, 4 V 1983 r., k. 2–4.

³¹ AIPN Rz, 00370/68, t. 5, Rozkaz organizacyjny nr 01/PR/84, 5 I 1984 r., k. 4.

³² AIPN Rz, 00370/61, Wnioski-proponycje rozmieszczenia etatowych stanowisk kierowniczych i wykonawczych z rozwiązywanego Wydziału „W” WUSW w Przemyślu w jednostkach i pionach organizacyjnych działalności podstawowej SB i MO podległych tut[ej]szemu] WUSW, 16 VI 1989 r., k. 26.

Najliczniejszą obsadę miał Wydział „W” SB KW MO w Rzeszowie. Wraz z Grupą „W” w Mielcu (zatrudniającą pięć osób) pracowało w nim dwudziestu funkcjonariuszy. Od 1 kwietnia 1983 r. Grupę „W” wyłączono z Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie, przekazując do Komendy Miejskiej MO w Mielcu³³. Po ośmiu miesiącach (od 1 stycznia 1984 r.) mielecki Referat „W” ponownie przesunięto do Wydziału „W” WUSW w Rzeszowie. Jego pracownicy realizowali zadania dla Mielca na terenie Rzeszowa³⁴. Od 1985 r. powiększył się obszar podlegający operacyjnej kontroli Wydziału „W” WUSW w Rzeszowie. Od 1 października 1985 r. wydział ten przejął pod swój nadzór rejon jasielski z WUSW w Krośnie.

Zmiany w funkcjonowaniu SB w 1989 r. rozpoczęły się od likwidacji jednostek pionu „W”. Z dniem 16 czerwca 1989 r. rozwiązano wydziały „W” w Przemyśle i Rzeszowie oraz sekcje „W” w Krośnie i Tarnobrzegu. Szefów WUSW zobowiązano do przekazania wydziałom II SB sprzętu i wyposażenia, środków finansowych oraz pomieszczeń służbowych, będących w dyspozycji dotychczasowych komórek organizacyjnych „W”³⁵. Zadania i część kadr jednostek „W” przejęły utworzone w wydziałach II trzyosobowe grupy ds. obrotu w komunikacji. Pozostałych pracowników pionu „W” przekazano do innych jednostek SB w poszczególnych województwach.

Kadra kierownicza

Do obowiązków osób kierujących jednostkami „W” należało planowanie, organizowanie i koordynowanie pracy na podległym im obszarze. Zadaniem kierowników samodzielnych sekcji, a następnie naczelników wydziałów „W” było zapewnienie współdziałania z innymi wydziałami SB oraz instytucjami współpracującymi „po linii” „W”. Naczelnicy kontrolowali realizację zadań służbowych przez pracowników wydziału oraz placówki terenowe.

Praca pionu „W” podlegała ścisłej, wielostopniowej weryfikacji i kontroli przez przełożonych. Po pierwsze, poszczególne komórki zajmujące się perlustracją systematycznie (kwartalnie i rocznie) sporządzały niezwykle szczegółowe sprawozdania ze swojej działalności. Zamieszczano w nich m.in. stan zamówień na początku i na końcu okresu sprawozdawczego (w rozbiciu na jednostki centralne i wojewódzkie), liczbę dokumentów „opracowanych” do zamówień i liczbę dokumentów z tzw. wyrwyki, skierowanych do jednostek operacyjnych. Podawano liczbę przesegregowanych dokumentów (osobno wychodzących i przychodzących), sprawdzonych pod kątem zamówień lub ze względu na podejrzany wygląd zewnętrzny, skonfiskowanych,

³³ AIPN Rz, 00104/16, Rozkaz organizacyjny nr Rz/08/83, 22 III 1983 r., k. 9.

³⁴ AIPN Rz, 00368/14, Rozkaz organizacyjny nr 01/Rz/84, 9 I 1984 r., k. 62.

³⁵ AIPN Rz, 00372/28, Zarządzenie organizacyjne nr 0116/org. ministra spraw wewnętrznych, 30 V 1989 r., k. 19.

zawierających „wrogie” ulotki i anonimy. Informowano o sporządzonych fotokopiach, liczbie dokumentów przebadanych chemicznie i ujawnionych tajnopisach. Jednostki „W” wykazywały również liczbę tajnych współpracowników, lokali konspiracyjnych oraz stan etatowy i faktyczny pracowników. Wyszczególniano kategorie współpracowników wykorzystywanych bezpośrednio w pracy „W”, zabezpieczających pracę oraz będących w rezerwie.

Jakość pracy pionu „W” była również weryfikowana przez wojewódzkie i terenowe jednostki SB. Wydziały operacyjne oraz powiatowe referaty SB opracowywały roczne informacje dotyczące wykorzystania dokumentów „W” w swojej działalności. Oceniano w nich działalność pionu „W” w odniesieniu do otrzymywanych dokumentów zamówionych i wyrywkowych. Podawano dane dotyczące m.in. liczby założonych na ich podstawie spraw operacyjnych czy pozyskań tajnych współpracowników.

Warto przytoczyć obszerny fragment informacji o wykorzystaniu dokumentów „W” przez Wydział IV SB KW MO w Rzeszowie w 1965 r., świadczący o bardzo szerokim zakresie uzyskanych tą drogą danych oraz o ich przydatności dla tego pionu: „Na podstawie otrzymanych w 1965 r. dokumentów »W« rozeznano kilka nowych kontaktów kurialistów przemyskich. W jednym wypadku dokument pozwolił rozeznąć szerzej stosunki wewnętrzne w kurii, a na podstawie innych szerzej rozpoznano antagonizmy pomiędzy księżmi z jednego miasta z kurią, które wykorzystano do realizacji przedsięwzięć operacyjnych.

[...] Podobnie uzyskiwane dokumenty »W« kierowane przez osoby świeckie do ojców poszczególnych zakonów, jak też przez ojców do osób świeckich, pozwoliły ustalić szereg kontaktów natury intymnej księży zakonnych pozostających w operacyjnym zainteresowaniu. Ustalono fakty utrzymywania kontaktów o charakterze intymnym z niewiastami – umawiania się na spotkania – wykorzystywano do rozmów operacyjnych.

[...] Dużą wartość operacyjną stanowią uzyskane dokumenty »W« wychodzące, jak też kierowane do poszczególnych domów generalnych i prowincjonalnych zakonów żeńskich ze względu na brak należytego dotarcia agenturalnego do tych obiektów. Uzyskane dokumenty pozwoliły nam ocenić panującą sytuację i atmosferę w poszczególnych domach generalnych i prowincjonalnych, jak też w niektórych placówkach tych domów w terenie. Dostarczyły danych o trudnościach niektórych zarządów generalnych czy prowincjonalnych, o niezadowoleniach niektórych przełożonych i antagonizmach istniejących między siostrami.

[...] Ponadto, na podstawie uzyskanych dokumentów ustalono organizowane uroczystości i rekolekcje przez poszczególne domy generalne, jak też przeprowadzane wizytacje poszczególnych placówek w terenie przez księży z hierarchii czy zakonów”³⁶.

³⁶ AIPN Rz, 049/72, Informacja dotycząca wykorzystania dokumentów „W” zamówionych i wyrywkowych za 1965 r., 3 I 1965 r., k. 67–69.

W opracowywanych informacjach poszczególne jednostki SB zamieszczały uwagi i wnioski do pracy pionu „W”. W cytowanej notatce zarzucono Wydziałowi „W” częste przekazywanie dokumentów „W” po terminie umożliwiającym ich wykorzystanie. Zawarto w niej również pewne sugestie dotyczące dalszej współpracy: „Wyjaśnia się, iż większość naszych zamówień imiennych na księży lub ojców zakonnych dotyczy tych, którzy pozostają w naszym operacyjnym zainteresowaniu, względnie pozostają w naszym opracowywaniu jako kandydaci na TW. A zatem każda uzyskana w czasie wiadomość o ich wyjeździe poza miejsce zamieszkania, jak np. na spotkania z niewiastami, czy też w innych sprawach, jest dla nas bardzo ważna i posiada istotne znaczenie w planowanych przedsięwzięciach. Stąd prośba do Wydz[iału] »W«, by z chwilą uzyskania dokumentów zawierających powyższe dane powiadamiali telefonicznie kierownictwo Wydz[iału] IV. W związku z tym, że w tym roku Kościół przygotowuje się do licznych uroczystości związanych z zakończeniem milenium – istotnym będzie zwrócenie uwagi na dokumenty traktujące o planach i zamiarach kleru w tym zakresie, by w porę powiadomić Wydz[iał] IV.

Również w związku z tym, że w dniu 6 II br. nastąpi w Przemysłu konsekracja nowego ordynariusza diecezji przemyskiej ks. [Ignacego] Tokarczuka – niezmiernie ważną rzeczą będzie zwrócenie uwagi na każdy dokument kierowany do niego i od niego³⁷.

Zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Rzeszowie mjr Władysław Mossoń proponował zaś, by Wydział „W” „w określonych sytuacjach politycznych i gospodarczych dokonywał badań opinii publicznej, nurtujących spraw wśród społeczeństwa, przez okresową masową inwigilację określonych środowisk, określonych miejscowości, skupisk społeczeństwa. Wyniki tych badań przesłane do kierownika jednostki powiatowej Służby Bezpieczeństwa dopomogłyby lepiej organizować i ustawiać pracę operacyjną w terenie³⁸.”

Dokładność pracy jednostek pionu „W” weryfikowano m.in. przez celowe wysyłanie przesyłek na zamówione fikcyjne adresy dla sprawdzenia, czy zostaną przechwycone przez sprawdzaną jednostkę. W 1965 r. np. „w porozumieniu z Wydziałem »W« w Krakowie i Lublinie wysyłane są dokumenty kontrolne, co ma na celu stwierdzenie, czy w całości przechwytywane są dokumenty zamówieniowe oraz czy prawidłowo są opracowane. Dokonuje się kontroli dokumentów pod względem technicznego opracowania³⁹.”

W celu sprawdzenia uczciwości tajnych współpracowników pionu „W” do obiegu pocztowego włączano także przesyłki kontrolne zawierające obcą walutę. Gdy dana

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ AIPN Rz, 049/72, Informacja dotycząca wykorzystania dokumentów „W” w 1965 r. opracowana zgodnie z pismem L.dz. BJ-001388/65 z 13 XII 1965 r., 21 XII 1965 r., k. 79.

³⁹ AIPN Rz, 049/72, Sprawozdanie z pracy Wydziału „W” i grup terenowych KW MO w Rzeszowie za okres od 1 I 1965 do 31 XII 1965 r., 5 I 1966 r., k. 45.

przesyłka zaginęła, odtwarzano jej obieg i starano się ustalić miejsce ewentualnej kradzieży (np. ambulans pocztowy, rozdzielnia).

Zakres obowiązków naczelnika wydziału „W” przewidywał organizowanie i przeprowadzanie okresowych szkoleń zawodowych dla podległych mu pracowników. Funkcjonariuszy pracujących w pionie perlustracji korespondencji kierowano na specjalistyczne kursy do Centrum Wyszakolenia MSW w Legionowie. Oprócz tego w miejscu pracy przechodzili szkolenia zawodowe o tematyce ustalonej przez Biuro „W”. W 1966 r. pracownicy Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie oraz grup terenowych pisali np. prace specjalistyczne oraz wypracowania z psychologii. Nie zapomniano także o sprawdzeniu poziomu świadomości politycznej funkcjonariuszy – wszyscy zdawali egzamin ustny z tematyki politycznej przed specjalną komisją⁴⁰. Naczelnicy kontrolowali też pracę z osobowymi źródłami informacji, m.in. odbywając spotkania kontrolne z tajnymi współpracownikami będącymi na kontakcie Wydziału „W”.

1. Samodzielna Sekcja „W”, Wydział „W” SB KW MO/WUSW w Rzeszowie

Pracę Samodzielnej Sekcji „W” w okresie jej istnienia organizowało i koordynowało dwóch kierowników: Kazimierz Malisz (1956) oraz Mieczysław Wiśniewski (1956–1959)⁴¹. Struktury pionu „W” na terenie województwa rzeszowskiego tworzył Kazimierz Malisz. Jak stwierdził: „Wszystkie punkty »W«, a niektóre dwukrotnie, były organizowane przy moim bezpośrednim udziale [...]”. Większość współpracowników wydziału i jednostek terenowych pozyskiwałem osobiście⁴².

Po przeprowadzonej w 1959 r. reorganizacji pionu perlustracji korespondencji utworzono w ramach Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie stanowiska naczelnika oraz jego zastępcy. Pierwszym naczelnikiem został dotychczasowy kierownik Samodzielnej Sekcji Mieczysław Wiśniewski (1959–1965). Następnie funkcję naczelnika Wydziału „W” SB KW MO/WUSW w Rzeszowie

⁴⁰ AIPN Rz, 049/72, Sprawozdanie z pracy Wydziału „W” i grup terenowych KW MO w Rzeszowie za okres od 1 I 1966 do 31 XII 1966 r., 5 I 1967 r., k. 102.

⁴¹ Mieczysław Wiśniewski (26 I 1919 – 15 IV 1999), w organach UB/SB pracował w latach 1945–1965, od 28 XI 1956 r. kierownik Samodzielnej Sekcji „W” SB KW MO w Rzeszowie, od 1 II 1959 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie. 31 X 1965 r. zwolniony ze służby (AIPN Rz, 0056/3861, Akta osobowe Mieczysława Wiśniewskiego; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 411).

⁴² AIPN Rz, 00157/1129, Uwagi Kazimierza Malisza do opinii służbowej z 22 III 1972 r., 25 III 1972 r., k. 18.

pełnili kolejno: Wacław Warszawa (1965–1967)⁴³, Jan Czyrek (1968–1972)⁴⁴, Tadeusz Turek (1972–1985)⁴⁵ i Marian Łyp (1986–1989)⁴⁶.

Stanowisko zastępcy naczelnika występowało w Wydziale „W” SB KW MO w Rzeszowie do 1986 r. Zajmowali je: Kazimierz Malisz (1959–1973), Tadeusz Mazurek (1974–1981)⁴⁷, Edward Wilkus (1981)⁴⁸ oraz Marian Łyp (1981–1985). 15 czerwca 1986 r. zostało ono zlikwidowane, kiedy na naczelnika awansowano 1 stycznia 1986 r. kpt. Mariana Łypa⁴⁹.

W strukturach kierowniczych Wydziału „W” w Rzeszowie nie wypracowano czytelnego podziału kompetencji pomiędzy naczelnika a jego zastępcę. Rodziło to pewne spory, np. w 1972 r. doprowadziło do konfliktu pomiędzy naczelnikiem ppłk. Janem Czyrkiem a jego zastępcą mjr. Kazimierzem Maliszem.

2. Wydział „W” SB KW MO/WUSW w Przemysłu

Utworzonym w 1975 r. Wydziałem „W” SB KW MO w Przemysłu kierował naczelnik, nie przewidziano natomiast stanowiska zastępcy naczelnika. Pracę „W”

⁴³ Wacław Warszawa (6 I 1925 – 26 VI 1996), w organach UB/SB pracował w latach 1944–1975, od 1 XI 1965 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie, od 1 I 1968 r. starszy inspektor Inspektoratu Kierownictwa SB KW MO w Rzeszowie (AIPN Rz, 00157/1318, Akta osobowe Wacława Warszawy; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 398–399).

⁴⁴ Jan Czyrek (2 I 1920 – 8 X 2003), w organach UB/SB pracował w latach 1945–1972, od 1 I 1968 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie. 31 VII 1972 r. zwolniony ze służby (AIPN Rz, 00157/836, Akta osobowe Jana Czyrka; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 138–139).

⁴⁵ Tadeusz Turek (19 I 1925 – 30 IV 2004), w organach UB/SB pracował w latach 1944–1985, od 1 VIII 1972 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO/WUSW w Rzeszowie. 15 X 1985 r. zwolniony ze służby. Wyróżniony przez kierownictwo KW MO i MSW za zaangażowanie w realizację zadań pionu „W” po wprowadzeniu stanu wojennego (AIPN Rz, 00158/329, Akta osobowe Tadeusza Turka; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 391).

⁴⁶ Marian Łyp, ur. 3 IX 1947 r., w organach MO/SB pracował w latach 1972–1990, od 1 IX 1981 r. zastępca naczelnika Wydziału „W” KW MO/WUSW w Rzeszowie, od 1 I 1986 naczelnik Wydziału „W” SB WUSW w Rzeszowie. Od 15 VI 1989 r. przekazany do dyspozycji szefa WUSW w Rzeszowie (AIPN Rz, 00377/14, t. 1–2, Akta osobowe Mariana Łypa).

⁴⁷ Tadeusz Mazurek, ur. 15 XI 1929 r., w organach MO/SB pracował w latach 1957–1990, od 16 III 1974 r. zastępca naczelnika Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie, 16 II 1981 r. mianowany naczelnikiem Wydziału III SB KW MO w Rzeszowie (AIPN Rz, 00215/485, Akta osobowe Tadeusza Mazurka; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 273).

⁴⁸ Edward Wilkus (7 VIII 1918 – 17 IV 1994), w organach UB/SB pracował w latach 1944–1981, od 1 III 1981 r. zastępca naczelnika Wydziału „W” SB KW MO w Rzeszowie. 31 V 1981 r. zwolniony ze służby (AIPN Rz, 00158/179, Akta osobowe Edwarda Wilkusa; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 410).

⁴⁹ AIPN Rz, 00104/16, Rozkaz organizacyjny nr 020/Rz/86, 26 VI 1986 r., k. 117.

w województwie przemyskim koordynowali kolejno: Edward Grądzki (1975–1981)⁵⁰, Józef Pelc (1981–1987)⁵¹ oraz Tadeusz Rudnicki (1987–1989)⁵².

3. Wydział „W”/Sekcja „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO/WUSW w Krośnie

W okresie funkcjonowania Wydziału „W” SB KW MO w Krośnie (1975–1982) funkcję naczelnika pełnił Józef Sołtysiak⁵³. Po utworzeniu w 1982 r. Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Krośnie kontrolę korespondencji prowadziła działająca w jego strukturze Sekcja „W”. Pierwszym jej kierownikiem został Zbigniew Szczepaniak (1982–1985)⁵⁴, a następnym Edward Kolasa (1985–1989)⁵⁵.

4. Wydział „W”/Sekcja „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO/WUSW w Tarnobrzegu

Wydziałem „W” SB KW MO w Tarnobrzegu kierowało dwóch naczelników: Józef Wróbel (1975–1980)⁵⁶ oraz Marian Wamil (1981–1982)⁵⁷. W 1977 r. w Wydziale

⁵⁰ Edward Grądzki (15 VII 1927 – 22 X 1995), w organach UB/SB pracował w latach 1950–1981, od 1 VI 1975 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Przemysłu. 30 VI 1981 r. zwolniony ze służby (AIPN Rz, 0063/28, Akta osobowe Edwarda Grądzkiego; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 182).

⁵¹ Józef Pelc, ur. 3 II 1931 r., w organach UB/SB pracował w latach 1953–1987, od 16 VIII 1981 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO/WUSW w Przemysłu. 15 VII 1987 r. zwolniony ze służby (AIPN Rz, 0063/81, Akta osobowe Józefa Pelca; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 301–302).

⁵² Tadeusz Rudnicki, ur. 12 VII 1935 r., w organach SB pracował w latach 1970–1990, od 16 VII 1987 r. naczelnik Wydziału „W” SB WUSW w Przemysłu, 16 VI 1989 r. przekazany do dyspozycji szefa WUSW w Przemysłu (AIPN Rz, 0063/119, Akta osobowe Tadeusza Rudnickiego; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 339).

⁵³ Józef Sołtysiak (1 V 1934 – 21 II 1989), w organach UdsBP/SB pracował w latach 1955–1989, od 16 XII 1975 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Krośnie, 1 VIII 1982 r. mianowany zastępcą naczelnika Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Krośnie (AIPN Rz, 0085/141, Akta osobowe Józefa Sołtysiaka).

⁵⁴ Zbigniew Szczepaniak, ur. 8 V 1948 r., w organach SB pracował w latach 1972–1990, od 1 XI 1982 r. kierownik Sekcji „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Krośnie, 1 VIII 1985 r. mianowany zastępcą szefa RUSW ds. SB w Lesku (*Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 369–370).

⁵⁵ Edward Kolasa, ur. 11 II 1948 r., w organach SB pracował w latach 1972–1990, od 1 VIII 1985 r. kierownik Sekcji „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB WUSW w Krośnie, 16 VI 1989 r. przekazany do dyspozycji szefa WUSW w Krośnie (AIPN Rz, 0085/75, Akta osobowe Edwarda Kolasy; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 221).

⁵⁶ Józef Wróbel, ur. 11 IX 1927 r., w organach UB/SB pracował w latach 1950–1980, od 1 I 1957 r. oficer techniki operacyjnej Sekcji „W” SB KW MO w Kielcach, od 1 III 1961 r. starszy oficer techniki operacyjnej Grupy „W” Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Sandomierzu, od 1 IV 1967 r. starszy oficer SB Grupy „W” Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Sandomierzu, od 1 I 1975 r. starszy referent SB Grupy „W” Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Sandomierzu, od 1 VI 1975 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Tarnobrzegu. 31 I 1980 r. zwolniony ze służby (AIPN Rz, 0083/26, Akta osobowe Józefa Wróbla; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 419).

⁵⁷ Marian Wamil, ur. 17 VI 1934 r., w organach SB pracował w latach 1961–1989, od 16 VI 1981 r. naczelnik Wydziału „W” SB KW MO w Tarnobrzegu, 1 X 1982 r. mianowany naczelnikiem Wy-

„W” w Tarnobrzegu utworzono stanowisko zastępcy naczelnika wydziału. Do likwidacji Wydziału „W” w 1982 r. funkcję tę pełnił Tadeusz Teteruk⁵⁸. Jako zastępca naczelnika kierował wydziałem po zwolnieniu mjr. Józefa Wróbla, a przed powołaniem na stanowisko naczelnika kpt. Mariana Wamila (1 lutego 1980 – 15 czerwca 1981). Tadeusz Teteruk był również pierwszym kierownikiem (1982–1984) Sekcji „W” funkcjonującej w ramach WZO SB KW MO/WUSW w Tarnobrzegu. Następnie stanowisko to zajmowali: Jerzy Floras (1984–1985)⁵⁹ oraz Marek Kowalski (1985–1989)⁶⁰.

działu Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Tarnobrzegu, wyróżniony nagrodą pieniężną przez dyrektora Głównego Urzędu Cenzury MSW za zaangażowanie i wzorową pracę w okresie stanu wojennego (AIPN Rz, 0083/142, Akta osobowe Mariana Wamila; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 397).

⁵⁸ Tadeusz Teteruk, ur. 20 X 1930 r., w organach SB pracował w latach 1957–1984, od 16 X 1977 r. zastępca naczelnika Wydziału „W” SB KW MO w Tarnobrzegu, od 1 VIII 1982 r. kierownik Sekcji „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Tarnobrzegu. 31 V 1984 r. zwolniony ze służby (AIPN Rz, 0083/67, Akta osobowe Tadeusza Teteruka; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 386).

⁵⁹ Jerzy Floras (10 VIII 1935 – 11 I 1997), w organach MO/SB pracował w latach 1955–1986, od 1 X 1968 r. oficer SB Grupy „W” Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Sandomierzu, od 1 I 1975 r. referent SB Grupy „W” Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Sandomierzu, od 1 VI 1975 r. starszy kontroler w Wydziale „W” SB KW MO w Tarnobrzegu, od 1 I 1979 r. kierownik zmiany w Wydziale „W” SB KW MO w Tarnobrzegu, od 1 VIII 1982 r. kierownik zmiany Sekcji „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Tarnobrzegu, od 1 XII 1984 r. p.o. kierownik Sekcji „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB WUSW w Tarnobrzegu, od 1 VII 1985 r. kierownik zmiany Sekcji „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB WUSW w Tarnobrzegu. 30 VI 1986 r. zwolniony ze służby. Wyróżniony nagrodą pieniężną przez dyrektora Głównego Urzędu Cenzury MSW za zaangażowanie i wzorową pracę w okresie stanu wojennego (AIPN Rz, 0083/103, Akta osobowe Jerzego Florasa; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 157).

⁶⁰ Marek Kowalski (30 VII 1951 – 28 IX 1999), w organach MO/SB pracował w latach 1974–1990, od 1 IV 1976 r. kontroler w Wydziale „W” SB KW MO w Tarnobrzegu, od 1 X 1979 r. w stanie etatowym WSO MSW w Legionowie, 1 VII 1985 r. ponownie przeniesiony do pionu „W” na stanowisko kierownika Sekcji „W” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB WUSW w Tarnobrzegu, 16 VI 1989 r. przekazany do dyspozycji szefa WUSW w Tarnobrzegu (AIPN Rz, 0083/280, Akta osobowe Marka Kowalskiego; *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej...*, s. 229–230).